

CÁC QUAN HỆ GIAI CẤP – XÃ HỘI Ở LIÊN XÔ

BUKOVA .S

Hội nghị khoa học toàn Liên bang lần thứ V về vấn đề hoàn thiện các quan hệ giai cấp - xã hội ở Liên Xô đã được Viện nghiên cứu xã hội học trực thuộc Viện Hàn lâm khoa học Liên Xô, trường Đại học tổng hợp quốc gia Khácốp mang tên AM.Gorki và Hội xã hội học Liên Xô tổ chức vào tháng 9 - 1987. Hơn 300 nhà khoa học bao gồm các nhà xã hội học, triết học, kinh tế học, dân số học, các chuyên gia trong lĩnh vực chủ nghĩa cộng sản khoa học, các đại biểu của các ngành phát triển xã hội, các nhà lãnh đạo các xí nghiệp và các bộ, các cán bộ Đảng và chính quyền thuộc các thành phố khác nhau của đất nước đã về trường Đại học tổng hợp Khácốp tham gia hội nghị.

Mở đầu hội nghị, đồng chí Viện trưởng Viện nghiên cứu xã hội học V.Ivanôp đã khẳng định vai trò quan trọng của xã hội học trong việc thấu hiểu các quá trình cải tổ xã hội Xô-viết, trong sự luận chứng khoa học các con đường và các phương pháp tiếp tục triển khai của chúng. Các nhà xã hội học kêu gọi đẩy mạnh việc soạn thảo toàn bộ các vấn đề thuộc các quan hệ xã hội, bao hàm các phương diện chủ quan và khách quan của chúng, chỉ ra các phương tiện có hiệu quả nhất của việc kết hợp những nhu cầu cá nhân và tập thể với nhu cầu của toàn xã hội; nghiên cứu một cách sâu sắc vai trò và chức năng xã hội của xí nghiệp là cái nổi lên hiện nay trong hệ thống quản lý thống nhất; khám phá ra sự tác động qua lại của kế hoạch hóa kinh tế - xã hội của kích thích kinh tế và các cơ cấu có tổ chức, phát hiện những đặc thù của việc giải quyết các nhiệm vụ xã hội ở các trình độ quản lý khác nhau.

Ngày nay, xã hội học đang trở thành một trong những công cụ quản lý có hiệu quả các quá trình xã hội. Điều đó nâng cao một cách mạnh mẽ trách nhiệm của các nhà xã hội học về chất lượng và hiệu quả của các cuộc nghiên cứu, về các kiến nghị thực tiễn do họ soạn ra. Nhưng đồng thời cũng tăng lên trách nhiệm của những người lãnh đạo các cơ quan nhà nước, các tổ chức kinh tế, các tổ chức xã hội, trong việc sử dụng kịp thời vào thực tế những kiến nghị hữu ích mà xã hội học đưa ra.

Trong báo cáo “các quan hệ giai cấp - xã hội và việc đẩy nhanh sự phát triển xã hội của đất nước” thư ký khoa học phân ban triết học và pháp luật thuộc Viện Hàn lâm khoa học Liên Xô, Viện sĩ A. Egôrôv đã xác định vai trò cơ cấu giai cấp- xã hội trong hệ thống các mối quan hệ xã hội của chủ nghĩa xã hội ở giai đoạn cải tổ, phần trọng tâm trong báo cáo là những vấn đề liên quan tới mối quan hệ biện chứng giữa sự thống nhất trong xã hội Xô-viết và sự đa dạng các lợi ích của các nhóm xã hội khác nhau liên quan tới vai trò của những kích thích mới đối với lao động, giáo dục và tính tích cực xã hội.

Báo cáo chỉ rõ rằng, sự phát triển của các nhóm này không cản trở khuynh hướng chiếm ưu thế là sự thiết lập cơ cấu không có giai cấp, mà sau đó là sự đồng nhất xã hội hoàn toàn của xã hội Xô-viết. Sự tăng lên những đặc điểm chung của lối sống xã hội chủ nghĩa ở tất cả các nhóm xã hội là chủ yếu nhất trong sự phát triển của cơ cấu xã hội. Đồng thời cần phải tính đến đặc thù có tính mâu thuẫn bên trong của quá trình này. Sự liên kết đang tăng lên của xã hội tác động qua lại một cách biện chứng với các hình thức phân hóa xã hội mới của nó. Sẽ không đúng nếu chúng ta xem sự phân hóa xã hội này là nhân tố “tàn dư” của các quan hệ xã hội trước kia. Kiểu phân hóa xã hội xã hội chủ nghĩa của xã hội bị quy định trước hết bằng những sự khác nhau trong tính chất và nội dung lao động. Tiến bộ khoa học kỹ thuật tạo lập một cơ sở mới về nguyên tắc đối với việc làm đồng đều về nền tảng kỹ thuật công nghệ lao động, cũng như đối với sự phân hóa mới của nó. Sự phân hóa đó là một quá trình tất yếu khách quan tương tự như sự xích lại gần nhau đang tăng lên của các nhóm xã hội.

Khía cạnh này trong sự phát triển của các mối quan hệ giai cấp xã hội ở đất nước Liên Xô chưa được chú trọng một cách cần thiết trong một thời gian dài. Các nhà khoa học xã hội đã không đánh giá kịp thời ý nghĩa của sự phân hóa, đã “bỏ qua” sự khuếch tán của các xu hướng bình quân trong kinh tế và các hậu quả xã hội tiêu cực của chúng. Hơn thế nữa các xu hướng đó có khi đã được lý giải như là “chỉ báo của việc đẩy mạnh

tính đồng nhất xã hội của xã hội Xô-viết”. Trong thực tế hóa ra chúng là một trong các nhân tố kìm hãm, làm chậm lại sự phát triển xã hội của đất nước, hạ thấp ý nghĩa phong trào thi đua xã hội chủ nghĩa, của sự thi tài giành đạt những thành tựu cao hơn trong sản xuất.

Sự phân hóa xã hội được nêu trong báo cáo, phản ánh những mâu thuẫn bên trong sự phát triển của xã hội, đó là mâu thuẫn giữa các hiện tượng cơ sở và thượng tầng, giữa lợi ích sản xuất và tiêu dùng, giữa các lập thể làm việc có hiệu quả và không hiệu quả giữa lợi ích xã hội và cá nhân. Tất cả các mâu thuẫn này sẽ được giải quyết thành công chỉ trong điều kiện đẩy mạnh sản xuất, hoàn thiện toàn diện các quan hệ kinh tế và xã hội.

Viện sĩ thông tấn Viện Hàn lâm khoa học Liên Xô Rútkêvich M. đã phân tích những thay đổi trong cơ cấu giai cấp - xã hội của xã hội Xô-viết trong giai đoạn cải tổ. Viện sĩ chỉ ra rằng không được nghiên cứu cơ cấu đã nêu một cách đơn giản, không được quy nó sang chỉ là cấu trúc xã hội của dân cư, và cấu trúc này rút cuộc chỉ gồm ba nhóm xã hội cơ bản : giai cấp công nhân, giai cấp nông dân tập thể, trí thức. Cần phải chú ý đến cơ cấu phức tạp bên trong của mỗi một nhóm, trong đó cần chú ý đến sự tồn tại của các tầng lớp khác nhau trong thành phần của chúng, chú ý đến sự hình thành và tăng trưởng của các tầng lớp giáp ranh, chú ý đến sự tôn tạo của các loại nhóm dân cư không được đưa vào trong sự phân chia cơ bản này. Trong những điều kiện cải tổ đặc biệt quan trọng là phải tính đến mối liên hệ qua lại của cơ cấu giai cấp - xã hội với cơ cấu nghề nghiệp - xã hội, nhân khẩu xã hội, với cơ cấu những người hoạt động theo các ngành và theo các tập thể lao động v.v... Không thể sơ đồ hóa, đơn giản hóa, thiếu tính toán những sự khác nhau, và các mâu thuẫn trong lợi ích của các nhóm xã hội khi luận chứng các quá trình liên kết xã hội và phân hóa xã hội.

Theo ý kiến của tác giả, trong những điều kiện hiện nay, quá trình liên kết xã hội diễn ra theo các phương hướng sau. Sự xích lại của giai cấp công nhân, mà trước hết của đội ngũ công nhân nông nghiệp với nông dân tập thể đang có những đặc điểm mới Cũng đang diễn ra sự xích lại gần của cả hai loại đó với hạt nhân công nghiệp của giai - cấp công nhân (theo mức độ trang bị kỹ thuật mới cho nền sản xuất nông nghiệp và mức độ áp dụng các hình thức tổ chức lao động hiện đại ở đồng ruộng và trại chăn nuôi, và làm bình đẳng hơn việc trả công cho lao động nông nghiệp và công nghiệp).

Đang có sự thay đổi tiếp tục cơ cấu “tầng lớp” của giai cấp công nhân và nông dân tập thể, đó là khi trình độ trung bình về chuyên môn của các công nhân được nâng cao thì tỉ lệ những người có chuyên môn cao tăng lên và tỉ lệ những người có trình độ chuyên môn thấp giảm bớt. Số lượng người của tầng lớp phục vụ không có chuyên môn đang giảm dần dần. Tầng lớp công nhân - trí thức giáp ranh, mà họ được đưa vào giai cấp công nhân với tư cách tầng lớp trên của giai cấp về mặt trình độ chuyên môn đang tăng lên. Các hiện tượng mới của hoạt động kinh tế do công cuộc cải tổ tạo ra trong đời sống như là hợp tác hóa lao động, như hoạt động lao động cá thể v.v... dẫn đến sự hình thành một tầng lớp đặc thù trong lòng giai cấp công nhân viên chức và chuyên gia. Tầng lớp này bao gồm những người nhận được nguồn thu nhập bổ sung (trong thời gian tự do ngoài công việc cơ bản ở các xí nghiệp nhà nước và ở các cơ quan) do họ lao động trong các hợp tác xã, cũng như do lao động cá thể hợp pháp. Tầng lớp cá thể sản xuất hàng hóa hầu như đã biến mất thì nay những người này đang hồi phục ở những quy mô hạn chế. Loại công dân nhận được một phần thu nhập từ lao động trong nền kinh tế phụ cá thể (35 triệu gia đình trong thời gian hiện nay) đang tăng lên.

Việc chuyển các xí nghiệp nhà nước sang hạch toán toàn bộ và tự cân đối tài chính, việc giảm bộ máy quản lý sẽ tạo điều kiện cho việc xóa bỏ về cơ bản sự thiếu hụt công nhân được tạo ra một cách phân tạo và tạo điều kiện cho việc tăng số lượng các công nhân được giải phóng. Điều đó tạo ra tiền đề để cung cấp công nhân viên cho một loạt các ngành phi sản xuất, như là lĩnh vực dịch vụ, bảo vệ sức khỏe, nghỉ ngơi vv ... Việc tuân thủ nghiêm ngặt, tăng cường các biện pháp xã hội bảo đảm cho việc thực hiện quyền lao động của các công dân Xô-viết đòi hỏi cần phải loại trừ triệt để sự xuất hiện một tầng lớp xã hội lạc lõng ở Liên xô, đó là những người không làm việc.

Trong báo cáo đã trình bày một loạt các vấn đề có tính chất lý luận phương pháp luận : về sự tác động qua lại của các quá trình liên kết và phân hóa trong sự phát triển cơ cấu xã hội của xã hội chủ nghĩa trong giai đoạn

hiện đại và trong cải tổ; về tương quan cơ cấu giai cấp, tầng lớp và nói nghề nghiệp - xã hội; về việc tăng cường các chức năng xã hội của các tập thể lao động nhân có luật xí nghiệp (liên hiệp) quốc doanh; về sự phân hóa xã hội và công bằng xã hội; về những khía cạnh xã hội của các hình thức hoạt động kinh tế mới (hợp tác, cá thể, nhận thầu, gia đình v.v...), v.v...

F. Filippov đã nêu lên tình hình các cuộc nghiên cứu xã hội học về quan hệ giai cấp- xã hội ở Liên Xô. Tác giả đã vạch phương hướng, nhiệm vụ trong lĩnh vực này, xây dựng khái niệm hiện đại về cơ cấu xã hội của xã hội Xô-viết, nghiên cứu các cộng đồng xã hội và lãnh thổ mới, vạch ra các xu hướng hiện nay trong di chuyển xã hội, xác định các con đường quản lý sự phát triển của cơ cấu xã hội. Báo cáo viên đã chú ý đến sự cần thiết phải đánh giá một cách thực tế và dự báo các xu hướng xóa bỏ và tái sản xuất những khác biệt xã hội, của việc nảy sinh các hình thức mới về liên kết và phân hóa xã hội, của tiến trình và viễn cảnh khắc phục sự đình trệ của một loạt các yếu tố của cơ cấu xã hội. Đồng thời, tác giả đã khẳng định tầm quan trọng của việc dự báo thực tế một cách thích hợp với mỗi một khu vực cụ thể, cộng đồng cụ thể và cả xã hội nói chung.

Các vấn đề nổi lên trong bản các báo cáo toàn thể đã được thảo luận trong bảy tiểu ban vấn đề, gồm 300 người tham dự.

Phiên họp của tiểu ban “*những vấn đề phương pháp luận của nghiên cứu xã hội học về các quan hệ giai cấp - xã hội*” đã mở đầu bằng báo cáo của A. Sukharev “Về biện chứng trong mâu thuẫn của sự phát triển cơ cấu xã hội của xã hội Xô-viết”. Tác giả đã nhấn mạnh rằng việc phân tích những cộng đồng xã hội mới không thể thiếu khái niệm “giai cấp”. Ví dụ, không thể vạch ra thực chất và động thái của các quan hệ dân tộc nếu xem xét chúng tách rời khỏi các quan hệ giai cấp. Quan điểm giai cấp có giá trị phương pháp luận quyết định để hiểu được sự tiến hóa của cơ cấu giai cấp xã hội của xã hội Xô-viết trong giai đoạn cải tổ tận gốc bản chất của xã hội.

Mâu thuẫn cơ bản của chủ nghĩa xã hội (tính chất xã hội của sản xuất - tính chất nhóm và cá thể của sự phân phối) có ý nghĩa nền tảng để thực hiện các lợi ích. Trong hệ thống các quan hệ xã hội xã hội chủ nghĩa, sự phát triển ổn định và sự thống nhất của các nhóm xã hội chỉ được bảo đảm trên cơ sở ưu tiên các lợi ích chung. Điều quan trọng là phải vạch rõ sự biện chứng của lợi ích chung, lợi ích nhóm và lợi ích cá nhân. A. Sukharev đã phân chia hai dạng mâu thuẫn trong sự phát triển cơ cấu xã hội xã hội Xô - viết: 1) mâu thuẫn về kết cấu, 2) mâu thuẫn giữa các hiện tượng xã hội chủ nghĩa và chống chủ nghĩa xã hội. Dạng mâu thuẫn thứ hai có thể chuyển thành các mâu thuẫn đối kháng.

Những phát biểu trong tiểu ban đã xác định các khía cạnh ảnh hưởng khác nhau của tiến bộ khoa học- kỹ thuật đến cơ cấu giai cấp - xã hội xã hội Xô-viết. Nói riêng đã chỉ ra khuynh hướng giảm một mức nhất định số lượng của giai cấp công nhân và nông dân tập thể cùng với việc tăng đáng kể số lượng trí thức, còn bên trong trí thức thì tăng tỉ lệ thầy giáo, bác sĩ, các nhà khoa học. Dưới tác động của cuộc cách mạng khoa học kỹ thuật, những di chuyển xã hội (đi lên và đi xuống) cũng như hệ quả của sự không ổn định về vị trí nghề nghiệp - xã hội được đẩy mạnh.

Trong một loạt các phát biểu đã đề cập đến các vấn đề nghiên cứu bộ máy khái niệm, nghiên cứu cơ cấu xã hội. Các khái niệm tư sản về sự phát triển cơ cấu xã hội của xã hội Xô-viết đã được xem xét có phê phán.

Trong tiểu ban “*Động thái của cơ cấu và ranh giới của giai cấp công nhân*” đã thảo luận ba nhóm vấn đề. Nhóm thứ nhất đề cập đến các xu hướng thay đổi của giai cấp công nhân trong những điều kiện đầy nhanh sự phát triển kinh tế và xã hội đất nước. Phát biểu với chủ đề trên, N. Aitov đã chỉ ra rằng những thay đổi cơ cấu bên trong của giai cấp công nhân trước hết do tự động hóa và cơ giới hóa sản xuất là quan trọng nhất. Các nguồn bổ sung xã hội tầng lớp công nhân lao động không và ít chuyên môn đã dần được loại trừ ở đất nước. Tuy nhiên không có thể xóa bỏ hoàn toàn dạng lao động như vậy trong một thời hạn ngắn nếu thiếu sự thay đổi cơ bản về chính sách kỹ thuật. Đồng thời với tự động hóa, máy tính hóa, và người máy hóa, mà chúng đã đem lại sự tăng trưởng đáng kể số lượng các công nhân lao động chuyên môn cao và công nhân kỹ sư, trong thời gian không xa, chúng sẽ làm tăng mạnh các di chuyển xã hội bên trong giai cấp công nhân. Đó sẽ là những di

chuyển xã hội đi lên của các công nhân trẻ, công nhân có trình độ học vấn cao, cũng như là những di chuyển xã hội đi xuống của các nông nhân có trình độ học vấn tương đối thấp, mà các công nhân này sẽ không có thể nắm vững công nghệ mới nhất. Nhiệm vụ là ở chỗ làm thế nào để cân bằng được khối lượng việc làm và nhân lực, sắp xếp công ăn việc làm cho những người được giải phóng một cách nhanh chóng và tối ưu trong phạm vi xí nghiệp, ngành, thành phố, vùng.

Các phát biểu trong nhóm thứ hai, soi sáng các vấn đề xã hội của lao động và cơ cấu của giai cấp công nhân. Dựa trên các tài liệu của cuộc nghiên cứu phức hợp về các chỉ báo phát triển xã hội của xã hội Xô Viết. Kolbanovsky đã xác nhận rằng dưới 40% các vị trí làm việc không đòi hỏi đào tạo chuyên môn ban đầu nào. Cơ cấu các vị trí làm việc tồn tại không thay đổi trong nhiều năm đã không nâng cao trình độ chuyên môn lao động trí tuệ, không bảo đảm lao động theo khả năng. Trong những điều kiện khi mà lao động của công nhân không tương xứng mức đào tạo cho họ trước đây thì các chỉ báo về tính tích cực xã hội tụt xuống một cách thảm họa. Trong các quan hệ phân phối đã diễn ra sự bình quân hóa thu nhập thực tế của các công nhân lao động phức tạp và giản đơn. Điều đó gây nên hành vi sản xuất tiêu cực, khi đó các công nhân lao động với hiệu suất tối thiểu. Sự bình quân hóa dẫn đến tiền công lao động không phản ánh đúng thực tế những khác biệt trong nội dung và tính chất của lao động.

Các phát biểu trong nhóm thứ ba đã nói lên vấn đề lao động xã hội chủ nghĩa và sản xuất xã hội như là cơ sở của sự xích lại gần nhau của giai cấp công nhân, nông dân tập thể và trí thức. G. Sokolova đã chỉ ra rằng do tính chất toàn vẹn hữu cơ của lối sống xã hội chủ nghĩa nên việc khắc phục những khác biệt xã hội tồn tại trong tính chất và nội dung lao động nhất thiết sẽ dẫn đến và tăng tính đồng nhất xã hội trong tất cả các lĩnh vực của hoạt động sống xã hội Xô-viết.

Những người tham gia tiểu ban "*Liên kết công nông nghiệp và vai trò của nó trong sự hoàn thiện cơ cấu xã hội của xã hội xã hội chủ nghĩa*" đã chú ý đặc biệt đến các khuynh hướng và động thái thay đổi diện mạo của nông dân tập thể trong những điều kiện đẩy nhanh phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và trong cải tổ đời sống xã hội. Sau khi xem xét các vấn đề phương pháp luận nghiên cứu xã hội học về sự liên kết công nông nghiệp các phát biểu đã ghi nhận rằng, những thay đổi cơ cấu xã hội của dân cư nông thôn gắn liền với một loạt các nhân tố. Trong đó có sự phát triển của ba khu vực trong khuôn khổ phức hợp công nông nghiệp (sản xuất nông nghiệp, khu vực phi nông nghiệp, lĩnh vực dịch vụ thuộc chức năng phi sản xuất), sự nảy sinh một loại người lao động mới - là những cán bộ hợp tác xã xã hội chủ nghĩa, sự xói mòn các giới hạn giai cấp do việc thành lập các hãng buôn nông nghiệp và các hợp tác xã trong nông trang tập thể theo kiểu quản lý kinh tế phụ cá nhân, sự khác biệt về khu vực tăng lên. Các khía cạnh tích cực và tiêu cực của một số hiện tượng mới trong sản xuất nông nghiệp, ví dụ chế độ khoán theo gia đình và đội cũng đã được xác định

Tiểu ban "*Vai trò và vị trí của trí thức trong điều kiện thực hiện quan điểm đẩy nhanh*" đã gây ra sự chú ý của những người tham gia hội nghị. Trong các báo cáo của V. Sburtoev, V. Astakhovoj và trong nhiều phát biểu khác đã xác nhận các đội ngũ khác nhau của trí thức Xô - viết, những nhiệm vụ liên kết khoa học và sản xuất, vai trò của trường Cao đẳng trong quá trình này, các con đường hoàn thiện tiềm lực cán bộ khoa học và việc sử dụng tiềm lực đó. Đã nhận thấy rằng trong những năm gần đây uy tín nghề nghiệp của kỹ sư, cán bộ khoa học, thầy giáo sụt xuống một cách rõ rệt. Nguyên nhân của hiện tượng này được cắt nghĩa bởi sự biến dạng của hệ thống tiền lương, bởi việc sử dụng không hợp lý các chuyên gia tức là thiếu tính toán đến nghề nghiệp họ được đào tạo bởi sự giảm bớt hiệu quả của lao động trí óc. Cải tổ cơ chế kinh tế, ứng dụng chế độ hạch toán kinh tế chuyển sang các quan hệ hợp đồng giữa các xí nghiệp với các trường đại học để đào tạo cho họ chuyên gia sẽ chấm dứt việc sử dụng lãng phí vô lý các kỹ sư và kỹ thuật viên ở các cương vị mà trình độ của họ hóa ra không có đất dùng. Tiểu ban cũng đã nói đến tình hình không thỏa mãn của các cuộc nghiên cứu xã hội học về trí thức, nói đến sự thiếu vắng cơ sở thống kê của các cuộc nghiên cứu này.

Các chủ đề trung tâm của tiểu ban (*Những mâu thuẫn về phát triển xã hội của thanh niên*) là các tiêu chuẩn và chỉ báo phát triển xã hội của thanh niên; định hướng nghề nghiệp và sự phát triển hứng thú nghề

nghiệp của nam nữ thanh niên; giáo dục thể chất và tình hình sức khỏe của thể hệ thanh niên, sự liên kết không chính thức của thanh niên và phong trào thanh niên. Trong nhiều phát biểu đã nhấn mạnh rằng, nghiên cứu khoa học về các vấn đề của thanh niên chưa tương xứng với các yêu cầu của ngày nay.

Các cuộc nghiên cứu xã hội học so sánh về thanh niên đã vạch ra một loạt các xu hướng đáng lo ngại. Trong số các xu hướng đó có việc giảm bớt hứng thú chuyên môn được chọn. Nếu trong năm 60 sự thiếu hứng thú như vậy chỉ là một phần năm các sinh viên được phỏng vấn, thì trong các cuộc phỏng vấn những năm gần đây tình trạng đó có ở một phần ba người được hỏi (V. Pravotorov). Tính ấu trĩ nghề nghiệp kết hợp với tính ấu trĩ xã hội. Năm 1982, 80 sinh viên được phỏng vấn đã tán đồng một cách nồng nhiệt tư tưởng mở rộng sự tự quản sinh viên. Năm 1987 một phần ba những người được phỏng vấn đã coi chế độ tự quản là không cần thiết. Bởi vì họ đã quan niệm nó như là một hình thức bị áp đặt từ bên ngoài (E. Iakuba).

Dù sao cũng chưa có sự trình bày đầy đủ diện mạo xã hội của thể hệ thanh niên hiện đại trong các cuộc nghiên cứu thực nghiệm. Các vấn đề cơ bản như: các mâu thuẫn cơ bản trong sự phát triển của thanh niên là như thế nào, các con đường nâng cao vai trò của thanh niên trong việc hoàn thiện các quan hệ xã hội như thế nào, hiện nay vẫn chưa có câu trả lời. Đáng xem thanh niên như là một lực lượng sáng tạo đổi mới cách mạng của xã hội. Trong những điều kiện hiện nay, việc nghiên cứu phức hợp các hệ vấn đề thanh niên có tính cấp bách đặc biệt. Trước mắt những vấn đề nổi lên cần nghiên cứu là: điểm xuất phát cuộc sống của thanh niên, sự tự định hình và sự thăng tiến về mặt nghề nghiệp xã hội, việc nâng cao trình độ chuyên môn, sự hình thành các kích thích có ý nghĩa xã hội đối với lao động, vai trò các sáng kiến của thanh niên trong những cải tạo xã hội, tiềm năng sáng chế của thể hệ thanh niên và việc sử dụng nó thích hợp, các hình thức khác nhau của chế độ tự quản trong thanh niên và của phong trào thanh niên.

Tiểu ban “*Phép biện chứng của sự bình đẳng và phân hóa xã hội trong điều kiện cải tổ và tăng tốc*” đã được nhiều đại biểu thuộc nhiều thành phần nhất tham gia. Trong báo cáo tổng kết - phân tích của V. Rogovin, và trong nhiều phát biểu của các nhà khoa học khác nhau đã nói rằng trong thời gian gần đây nhất, các vấn đề về quan hệ lợi ích cá nhân và lợi ích xã hội trong lĩnh vực phân phối, về tính công bằng xã hội chủ nghĩa, về sự bình đẳng xã hội và nâng cao tính tích cực của nhân tố con người, về sự thực hiện tư tưởng bình đẳng và công bằng trong những điều kiện hiện nay được thảo luận trên báo chí. Đã ghi nhận rằng trong giai đoạn phát triển hiện tại của xã hội Xô - viết, những giải thích khác nhau về nguyên tắc công bằng xã hội ở một mức độ đáng kể liên quan đến các quan niệm khác nhau về phân phối theo lao động căn cứ vào tay nghề, sự nặng nhọc của lao động và vào tính ưu đãi của nó. Hội nghị đã tập trung chú ý đến việc các phương tiện thông tin đại chúng thường thường giải thích một chiều các vấn đề phân hóa thu nhập cá nhân của các công dân, hoạt động lao động cá thể. Cần phải tiến hành thảo luận có sửa đổi và toàn diện mà trong tiến trình thảo luận, những người tham gia có thể diễn đạt một cách chặt chẽ luận điểm của mình. Cần phải phân tích một cách khách quan các mặt tiêu cực của hoạt động cá thể và hợp tác xã, những hình thức lao động làm thuê với các phần tử bóc lột, tổ chức giả danh tập thể sẽ như thế nào.

Trước mắt các nhà xã hội học là một phức hợp các nhiệm vụ nghiên cứu các mâu thuẫn có liên quan đến khả năng tăng cường sự bất bình đẳng về vật chất và xã hội trong điều kiện phát triển hoạt động lao động cá thể và hợp tác xã, cũng như sự tăng cường khoảng cách giữa thu nhập của các công nhân ở các xí nghiệp khác nhau và các ngành khác nhau do việc chuyển sang hạch toán toàn phần, tự bảo đảm lỗ lãi và tự cân đối tài chính. Việc dự báo các hậu quả xã hội của một cải cách sâu sắc đang chuẩn bị về giá cả cũng quan trọng như vậy.

Tiểu ban “*Những vấn đề phát triển cơ cấu xã hội - lãnh thổ của xã hội Xô-viết và hoàn thiện các quan hệ dân tộc*” đã xem xét các mặt khác nhau của chính sách xã hội khu vực: tính công bằng xã hội trong mặt cắt khu vực, sự tác động qua lại của cơ cấu xã hội của xã hội và các quan hệ dân tộc, các nhân tố xã hội hoàn thiện các quan hệ này. Tiểu ban đã thảo luận trên những khía cạnh dân tộc của sự phân bố lực lượng sản xuất các đặc điểm của chính sách di cư hiện nay, các vấn đề về sự hình thành các đội ngũ dân tộc của giai cấp công nhân, nông dân tập thể, tối ưu hóa sự giao tiếp giữa các dân tộc. Trong quá trình thảo luận đã vạch ra sự nghiên cứu

chưa đầy đủ một loạt vấn đề những thay đổi cơ cấu giai cấp - xã hội của các dân tộc và nhân dân Liên Xô, các đặc điểm dân tộc về hoạt động nghề nghiệp của những người lao động, các kích thích sự hình thành công nhân công nghiệp từ đại biểu của các dân tộc nguyên gốc.

Hội nghị đã có bảy phiên họp bàn tròn. Những người tham gia các phiên họp này đã tập trung chú ý đến các chủ đề như: ảnh hưởng của việc hoàn thiện cơ cấu xã hội đến tăng tốc tiến bộ khoa học - kĩ thuật; sự tác động lẫn nhau của sự phát triển cơ cấu xã hội và các quá trình dân tộc, khu vực, nhân khẩu; vai trò của các tập thể lao động trong hệ thống các quan hệ giai cấp - xã hội; sự thay đổi của cơ cấu xã hội và việc nâng cao tính tích cực của cá nhân; những con đường nâng cao tính hiệu quả xã hội của giáo dục.

Hội nghị đã thông qua những kiến nghị chi tiết nhằm làm sâu sắc hơn nhận thức khoa học về các quan hệ giai cấp - xã hội trong xã hội Xô-viết để góp phần hoàn thiện chúng.